

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СВІТЛА І ТЕМРЯВИ В СМИСЛОВОМУ ПОЛІ СТАРОГО ЗАВІТУ

Чумаченко

Марина Олександрівна

аспірантка кафедри культурології
та медіа-комунікацій Харківської
державної академії культури

Чумаченко

Марина Александровна,

аспірантка кафедри культурології
и медиа-коммуникаций
Харьковской государственной
академии культуры

Chumachenko

Maryna

postgraduate student of Department
of Cultural Studies and Media
Communications of Kharkiv State
Academy of Culture

***Анотація.** У статті розкрито символічний потенціал світла і темряви як аксіоконструктів та аксіорегуляторів в символічній площині Старого Завіту. Висвітлено особливості маніфестації світла і темряви як специфічних культурних санкцій в механізмі регулювання онтологічного континууму особистості. Означено їх роль у формуванні аксіоконстант в полі старозавітного наративу. Розглянуто семантику презентації світла і темряви як формотворчих елементів сакральної антропології Старого Завіту.*

***Ключові слова:** світло, темрява, аксіологія, Старий Завіт, сакральне/профанне, аксіоконверсія.*

У біблійному наративі акумульована квінтесенція знаково-символічних топосів релігійних текстів, покликаних розставити ціннісні наголоси в генезі “homo religiosus” (за К. Армстронгом). Активними смисловими, символічно-метафоричними, міфопоетичними конструкторами в нумінозному полі Біблії є світло і темрява, які реалізують необхідність екзистенції осових питань духовної антропології (персоналізації та сакралізації особистості, причетності до трансцендентного, місця та особливостей перебування в соціокультурному просторі, проблема Первообразу, світоустрою та ін.). У культурологічному сенсі світло і темрява є специфічними елементами в міфічному та релігійному полотні макрокосму, а також своєрідними культурними санкціями, які визначають онтологічну перспективу кожної людини відповідно до морально-етичних норм і соціальних приписів. **Актуальність** теми статті обумовлюється необхідністю осмислення аксіологічного контенту культури в різноманітних її морфологічних презентаціях, механізмів інтеграції міфопоетики в теологічну сферу, а також виявлення формантів культурних текстів, у яких певні традиції шляхом проєкції цінностей, корелюють онтологічний простір індивіда. З’ясування символічного потенціалу світла і темряви як аксіоконструктів і аксіорегуляторів дозволить виявити особливості формування духовного простору старозавітних текстів, які є фундаментом християнської культури.

Мета статті — здійснити культурологічне осмислення місця і ролі світла та темряви в етичному полі Старого Завіту. **Об’єктом** статті є старозавітні тексти як стрижнева пам’ятка християнської культури, предметом — ціннісні потенції світла і темряви в символічній площині Старого Завіту.

За минуле п'ятиріччя були створені чи перевдані праці, в яких висвітлюються різнопланові питання, пов'язані з: а) герменевтикою біблійних текстів — Анстей Б., Беллетт Д. Г., Деннетт Е., Коутс Ч. Е., Никоненко І. С., Ридаут С.; б) християнською етикою біблійного виміру — Райт К., Панков Г. Д.; в) зі зв'язком культури і релігії та перетину шляхів їх розвитку на сторінках сакральної книги людства — Абрамович С. Д., Канигін Ю. М. Окремі дослідження присвячено проблемам символів у християнському віровченні Алексій В. В., Сербський М. Водночас символічні, міфопоетичні складові біблійного простору — світло і темрява, їх аксіологічний потенціал висвітлено не достатньо.

Текстам Старого завіту характерне усвідомлення свого соціокультурного простору, аксіологічним ареалом якого є “світло” (“перебувати у світлі Господньому”, “ходити у світлі”) та протиставлення йому — певний соціокультурний вимір — “темрява” (“сидіти в темряві”, “мешкати в темряві”). У цьому контексті слід виокремити спільність з міфологією та властиву їй аксіологічну опозицію сакральне/профанне, екстрапольовану в теологічну сферу. Разом з актуалізацією сакрального механізму культурної творчості міф набуває якісно нового значення в соціокультурному регулюванні. Активні елементи формування нумінозного простору біблійних текстів світло і темрява невідільно пов'язані з процесом сакралізації. Останній охоплює дві сторони: топологічну консолідацію та топологічну демаркацію. У першому випадку формується простір соціокультурного “ми”, легітимований божественною причетністю (“Бог є Світло...”, “...будьте дітьми світла...”). У другому — вказаний топос відмежується від зовнішнього його середовища. Ідейним базисом представленої процедури слугує нуміозна санкція, за рахунок якої міф легітимує певну спільність (за Г. Д. Панковим).

Космогонічний процес, зображений в Старому Завіті, елімінує теогонію зоряної міфології. Детермінантою світоустрою є небо і земля, світло та темрява: “На початку Бог Створив Небо та землю. А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води. І сказав Бог: «Хай станеться світло!» І сталося світло. І побачив Бог світло, що добре воно, — і Бог відділив світло від темряви. І Бог назвав світло: «День», а темряву назвав «Ніч»” [2, 1]. Створивши світло, Бог схвалює його і розмежує світло й тем-

ряву. Це схвалення і відокремлення виражається, з одного боку, досконалістю створеного, з іншого, положенням закону для свідомості, за яким вона повинна існувати в певному вигляді, з певними властивостями і для конкретних цілей [4, 160].

Партиципація з нумінозним є важливою і необхідною нормою причетності в будь-якій конфесійній спільноті, в християнстві зокрема. “Удень сонце не буде тобі вже за світло... бо буде тобі вічним світлом Господь” [2, 744] — слід розглядати імперативом, зміст якого утворює причетність до нумінозного простору, першорядність домінанти трансцендентного над мирським. У випадку коли подібний імператив встановлюється богооткровенням (“Я, Господь... дам світло поганам, щоб очі відкрити незрячим, щоб вивести людей з в'язниці, а з темниці — тих мешканців темряви” [2, 723]), він набуває священного значення і стає сакральною нормою. Сакральне піднесення певного соціокультурного простору проявляється в різноманітних формах: апеляція до священного обов'язку, “чистоти” віри, протиставлені тенденціям скверни стосовно цінностей священної традиції. Реакція на акти скверни — запровадження культурних санкцій, піднесених до рівня сакрального значення. У випадку дослідження біблійного нарративу слід вважати правомірним вести мову саме про сакральні санкції, спрямовані на підтримання “аксіологічного трансцендентного порядку” та “аксіофільтрацію” соціокультурного простору.

Світло і темрява у процесі соціокультурного регулювання нумінозного континууму біблійного простору є поліфункціональними аксіоконструктами та аксіомодулянтами, які:

- диференціюють соціокультурний простір міфу, висуваючи два сакральні опоненти, протиставляють одну спільність іншій (Друга книга Мойсеева: “І сказав Господь до Мойсея: “Простягни свою руку до неба, — і станеться темрява на єгипетській землі, і нехай буде темрява, щоб відчували її”. І простяг Мойсей свою руку до неба, — і сталася густа темрява по всій єгипетській землі три дні. Не бачили один одного, і ніхто не вставав з свого місця три дні! А ізраїлевим синам було світло в їхніх садибах” [2, 67]);

- слугують інструментом введення санкції покарання для зміни онтологічної спрямованості в напрямку інтенції на Бога, або актом кари як онтологічно-кінцевого стану (Книга Йова: “Від-

криває Він речі глибокі із темряви, а темне провадить на світло... Віднімає Він розум в народних голів на землі та блукати їх змушує по бездорожній пустелі, — вони ходять навпомацки в темряві, і Він упроваджує їх в блуканину, мов п'яного!" [2, 514]; "Не вступиться з темноти він, полум'я висушить парост його, й духом уст Його буде він схоплений" [2, 517]; "Таж світильник безбожних погасне, і не буде світитися іскра огню його: його світло стемніє в наметі, і згасне на ньому світильник його..." [2, 518]; "Хіба твоє зло не велике? Таж твоїм беззаконням немає кінця! ... пастки тебе оточили, і жахає тебе наглий страх, твоє світло стемніло, нічого не бачиш... " [2, 522]; "І тепер ми не бачимо світла, щоб світило у хмарах, та вітер перейде — і вичистить їх. Із півночі приходить воно, немов золото те, та над Богом величність страшна" [2, 535]; Книга пророка Ісаї: "Народ, який в темряві ходить, Світло велике побачить, і над тим, хто сидить у краю тіні смерті, Світло засяє над ними!" [2, 689]; "І Світло Ізраїля стане огнем, а Святий його — полум'я, і запалить воно, й пожере його терня й будяччя його в один день!" [2, 691]; "Оце день Господній приходить, суворий, і лютість, і полум'я гніву, щоб землю зробити спустошенням, а грішних її по вигублювати з неї! Бо зорі небесні та їхні сузір'я не дадуть свого світла, сонце затьмиться при сході своєму, а місяць не буде вже сяяти світлом своїм... "І Я покараю всесвіт за зло, а безбожних за їхню провину..." [2, 694]; "Горе тим, що глибоко задум ховають від Господа, і чинять в темряві їхні діла..." [2, 709]; "Я, Господь, покликав Тебе в справедливості, і буду міцно тримати за руки Тебе, і Тебе берегти, і дам Я Тебе заповітом народові, Світло поганам, щоб очі відкрити незрячим, щоб вивести людей з в'язниці, а з темниці — тих мешканців темряви! Я попроваджу незрячих дорогою, якої не знають, стежками незнаними їх поведи, оберну перед ними темноту на світло, а нерівне — в рівнину. Оце речі, які Я зроблю, і їх не покину!" [2, 723]; Книга пророка Єремії: "Покайтесь, бо ворог іде! "Тому, що народ мій безглуздий, він не знає Мене: вони нерозумні сини й нерозважні вони, — мудрі вони, щоб чинити лихе, та не вміють чинити добра!" Дивлюся на землю, аж ось порожнеча та пуста і на небо — й нема його світла!" [2, 756]; "Дайте Господу, Богові вашому, славу, поки не зробить Він темно, і поки на темних горах не спіткнуться вам ноги! І будите ви сподіватися світла, і

Він зробить це темрявою та вчинить імлою..." [2, 769]; "...тому так промовляє Господь: «За те, що ви не слухалися слів Моїх... Я вигублю в них голос радісний та голос веселий, голос молодого та голос молоді, гуркіт жорен та світло світильника»" [2, 785]; Книга пророка Осії: "...і суд Мій, як світло те вийде... Бо Я милости хочу, а не жертви, в Богопізнання — більше від цілопалень" [2, 906]; Книга пророка Захарія: "І прийде Господь, Бог мій, і з ним усі святі. І станеться в день той, — світла не буде, і буде холод та замерзання... І буде єдиний то день, Господу знаний, — то буде не день, і не ніч, і буде, — на час вечора станеться світло" [2, 954]; Книга пророка Йоїла: "Затремтіть, всі мешканці землі, бо прийшов день Господній, бо близько вже він, день темноти та темряви, день хмари й імлі" [2, 913]; Книга пророка Наума: "Але в зливі навальній Він зробить кінця між Його заколотниками, і ворогів зажене у темноту" [2, 935];

— є метафоричними носіями аксіологічного поля, у смисловому, та змістовному плані характеризуючи соціокультурну ситуацію, в якій знаходиться індивід (Книга Йоїла: "Оця ніч — бодай темність її обгорнула... Нехай стане цей день темнотою, нехай Бог з висоти не згадає його, і нехай не з'являється світло над ним!... Бодай темрява й морок його заступили... Хай потемніють зорі поранку її, нехай має надію на світло — й не буде його..." [2, 506]).

Перспектива гніву та покарання, декламована в текстах Біблії, — специфічний регуляційний фактор у сутнісно-життєвій орієнтації, покликаний стимулювати саморефлексію "бачити світло..., щоб душу відвернути від гробу" [2, 531]. Світло і темрява в цьому випадку — цілеспрямовувальні ціннісні регулятори, які невіддільно пов'язані з процесом персоналізації особистості — однією з найважливіших антропологічних і культурних універсалій, в якій світло і темрява "розставляють наголоси" соціальної пріоритетності в діалозі аксіологія/онтологія, теологія/культурологія.

Схематично шлях духовного вдосконалення можна зобразити наступним чином: Я/темрява ("... світла не знають вони, бо ранок для них усіх разом — то темрява, і знають вони жахи темряви..." [2, 524]; "...я був той, як за місяців давніх, як за днів тих, коли боронив мене Бог, коли над головою моєю світився світильник Його, і при світлі його я ходив в темноті... [2, 527]; "...віддалилося

право від нас, і не сягає до нас справедливість! Чекаємо світла, — та ось темнота, чекаємо саява — та й у темношах ходимо!” [2, 742]) → темрява/Я/світло (“не буду спокійний, аж поки не вийде, як саяво, його справедливість, а справедливість його — як горючий світильник!” [2, 745]; “...я виглядаю на Господа, надіюсь на Бога спасіння мого, — Бог мій почує мене! Не тішся, моя супротивнице, з мене, — хоч я впала, Сіонська дочка, проте встану, хоч сиджу в темноті, та Господь мені світло! Буду зносити я гнів Господній, бо згрішила Йому, аж поки не вирішить справи моєї, та суду не вчинить мені. Він на світло мене попровадить, — побачу Його справедливість!” [2, с. 933]; “Бог пом’якшив моє серце і Всемогутній мене настрашив, бо не знищений я від темноти, ані від обличчя свого, що темність закрила його!” [2, 523]; “...навчи нас... через темність ми не впорядкуємо слова” [2, 535]; “Коли б я сказав: “Тільки темрява вкриє мене, і ніч — світло для мене”, то мене не закриває від Тебе і темрява, і ніч буде світитися як день, а темнота — як світло!” [2, 627]; “Буду зносити я гнів Господній, бо згрішила Йому, аж доки не вирішить справи моєї, та суду не вчинить мені. Він на світло мене попровадить, — побачу Його справедливість” [2, 933]; “І я побачив, глупотою, яка є перевага у світла над темрявою: у мудрого очі його в голові його, а безглуздий у темряві ходить” [2, 665]) → Я/світло (“Чеснотна жінка — вона розуміє, що добра робота її, і світильник її не погасне вночі” [2, 662]) → Я в Богові (“Уставай, світися... бо прийшло твоє світло, а слава Господня над тобою засяяла! Бо темрява землю вкриває, а морок — народи, та сяє Господь над тобою, і слава Його над тобою з’являється! І підуть народи за світлом твоїм, а царі — за ясністю саява твого” [2, 743]; “Удень сонце не буде тобі вже за світло, і не буде світити тобі місяць за саяво, бо буде тобі вічним світлом Господь, а твій Бог — за окрасу твою! Не зайде вже сонце твоє, і місяць твій вже не сховається, бо буде тобі вічним світлом Господь, і дні жалоби твої покінчатся!” [2, 744]; “...велич Його вкрила небо, і слави Його стала повна земля! А саяво було, наче сонячне світло...” [2, 939]), де початковий стан еквівалентний положенню “Я” реальне, а кінцевий — “Я” ідеальне.

Виконуючи роль ключових символічно-метафоричних регуляторів в ціннісній площині Святого Письма, світло і темрява пов’язані з “аксіоконверсією” (ἀξία — від давньогрецької — цінність,

conversio — зміна, перетворення) особистості. Професор Московської духовної академії, протоєрей Ф. О. Голубинський зазначає: “Через невинне сходження до Бога, і оживлення Ним, людина отримує стільки світла, життя, твердості у всіх своїх вчинках, стільки володіння собою, що вона обов’язково відчуває буття Того, хто дає ці блага... Хто постійно зі зростаючою ясністю і вірно слідує святому закону, той частіше стає в душі своєму прямішим, сильнішим на противагу всім спокусам зла і, таким чином, чим далі, тим більше стає схожим з живим, промовистим образом божества. Такий образ, за вказівкою самосвідомості, з часом ясніше і подібніше буде уособлювати Первообраз, до Якого подібний. Коли в людині, яка керується в житті цим високим началом, з кожним днем все прекрасніше віддзеркалюється божественне... невинно, підносячи свій дух вище всього тлінного до неминушого, вона з кожним днем все більше і більше вчиться відчувати спокій і мир у вічному Богові, а саме, стає кращою не тільки в моральних своїх вчинках, які відкриті блаженству, вона ще на землі передчуває вічне життя...” [3, 120]. Процес персоналізації особистості пов’язаний з виокремленням “похідних” смислоутворювальних прототипів у площині християнського віровчення. Символічне значення праобразів, на думку протоєрея В. Алексія, полягає в тому, що “праобрази як відомий образ виражають небесні істини, сприяють нашому їх розумінню та прийняттю” [1, 40], а також є “одним із доказів тісного зв’язку між Старим та Новим Завітами” [1, 25].

Перманентна декламація належності, або уподібнення світла і темряви божественному/інфернальному концептуалізує їх як аксіосимволічні, міфопоетичні праобрази на теренах Святого Письма. Святий апостол Іван говорить: “Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було” [2, 112], показуючи цими словами, що спочатку був один лише Бог і в Ньому — Слово. Потім він говорить: “Усе через нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього. І життя було в Ним, а життя було Світлом людей” [2, 112]. Зокрема, Син Божий — Світло від Світла, образ Бога невидимого, є той Первообраз, за яким створено найдосконаліше творіння, володар чуттєвого світу — людина [2, 2].

Одкровення Бога Отця в Сині не обмежувалось світобудовою, а стало проявлятися і в промислі про світ взагалі, та про людину зокрема, яка повинна

нести в собі світло Творця. Проте внаслідок падіння людини та втрати рис Первообразу, все живе “створіння покорилось марноті” [2, 187]. Разом з цим падінням починається поступове здійснення вічної, за Божественним замислом ідеї спокути світу і людини — відтворення оновленого образу Божого в... Агніці [2, 266], Світлі світу [5, 17]. Слово було Світлом світу не з часів свого втілення, але на всі часи з самого творення людини, з початку повно освітлюючи новоствореного в раю, потім сяючи над тими, хто не відхилився від Нього сам, після падіння новоствореного, далі сяючи серед затьмареного людства в єврейському народі через закон, пророцтва, одкровення і Богоявлення [5, 19]. Новозавітне тлумачення пояснює як поступово в старозавітній історії відкривається і потім до епохи здійснення пророцтв стає все ясніше і ясніше світло істини Христової, наче зоря, яка пророкувала явлення на небосхилі Самого “Сонця правди — Христа Бога нашого” [5, 39]. І. Корсунський символічно-метафоричною мовою передав спадковість образу світла в Старому та Новому Завітах: “Якщо віруючих Старого Завіту ... можна було порівняти зі світлими променями ранкової зорі, яка знаменувала сходження на небосхилі старозавітної історії Сонця правди Христа, то старозавітний закон можна порівняти з дзеркалом, в якому відображається все життя старозавітних, а отже і новозавітних віруючих, які об’єднані в єдине тіло єдиного Христа. Так віддзеркалюється зіркове небо у воді в ясну, місячну ніч. Бо світло, яке проникає в цю дзеркальну поверхню і дозволяє бачити в ньому зіркове небо є одне і те ж світло Христове, що просвітлює всіх старозавітних і новозавітних віруючих” [5, 184].

Авторитет трансцендентного первообразу передбачає визначення призначення людини наступним чином: а) стосовно Бога призначення людини спрямоване на те, щоб вона пізнавала свого Творця і прославляла Його. Відповідно до цього Спаситель заповідав нам: “Отак ваше світло нехай світить пе-

ред людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославлять Отця вашого, що на небі” [2, 7]; б) стосовно людини до самої себе призначення її в тому, щоб вона, як створена за образом Божим, намагалася постійно розвивати та вдосконалювати ці сили шляхом добрих справ і, таким чином, все більш і більш уподібнюватися своєму Первообразу: “будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний! [2, 8]. Проте мірою збільшення в людині чеснот, вона досягає блаженства, яке є наслідком добрих справ і нагородою за них, відповідно до вчення Самого Спасителя... людина створена “на добрі діла” [2, 224], водночас вона сама створена для блаженства (світла Господнього), яке становить одне із завдань людини стосовно себе (4, 185). Той, хто покликав нас з небуття в буття, благоволивіть відобразити в нас Свій божественний образ. Цей образ спонукає нас до уподібнення Богу і дає можливість пізнавати Його [6, 3].

Таким чином, смислове поле символіки світла і темряви та варіативність її презентацій слугує інструментарієм у формуванні аксіоконстанти Старого Завіту, а також сакральної парадигми старозавітної антропології з її персоналістичною складовою. Смысловий символічний потенціал світла і темряви експонує ланцюги еквівалентності в численних модифікаціях священного (ієрофаній), які є суттєвим фактором у легітимізації цінностей християнського світорозуміння. Світло і темрява є формотворчими складовими регуляційного механізму культури за рахунок трансформації цінностей в їх нормативний статус, а також вузловими точками перетину теологічного та культурного полів. Вони закладають підґрунтя для розуміння механізму сакральної творчості в його християнському варіанті.

Перспективи подальших досліджень пов’язані з вивченням феноменології світла та темряви в аксіологічній орбіті агіографічного нарративу, що надасть можливість з’ясувати їх роль як репродукції міфопоетики в полотні християнської культури.

Література / References:

1. *Алексій В.*, протоіерей. Ветхий Завет о Новом [Текст] / В. Алексий. — Ужгород : ОДО “Патент”, 2015. — 146 с.
2. Біблія, або Книги Святого писма Старого та Нового заповіту [Текст]. — Б. в.: Об’єднання біблійних товариств, 1990. — 1233 с.
3. *Голубинський Ф. А.* Лекции по умозрительному богословию,

1. *Aleksiy, V.* Old Testament New (2015). Uzhgorod : ODO “Patent” [in Ukrainian].
2. The Bible, or the books of the Holy Scriptures of the old and New Testament (1990). Kyiv: N.p. [in Ukrainian].
3. *Golubinskiy, F. A.* (1868). Lectures on speculative theology,

записанные в 1841–42 учебном году студентом академии В. Назаревским [Текст] / Ф. А. Голубинский. — М. : Б. в., 1868. — 232 с.

4. Дьяченко Г. М. Уроки и примеры христианской веры. Систематический сборник избранных святоотеческих изречений, кратких церковно-исторических повествований и рассказов из жития святых и других статей духовного содержания, расположенных по плану первой части “Пространного христианского катехизиса” наглядно и подробно изъясняющих содержание ее [Текст] / Г. М. Дьяченко. — М. : Тип. Е. Г. Потапова, 1892. — 688 с.

5. Корсунский И. Новозаветное толкование Ветхого Завета [Текст] / И. Корсунский. — М. : Тип. Л. Ф. Снегирева, 1885. — 327 с.

6. Михаил, иеромонах. Истина бытия Божьего. Опыт уяснения основных христианских истин естественной человеческой мыслью [Текст] / Михаил. — СПб : Тип. Ф. Елеонского и К°, 1888. — 174 с.

written in 1841-42 academic year student Academy V. Nazarevsky. Moscow: N.p. [in Russian].

4. Diachenko, G. M. (1892). The lessons and examples of Christian faith. Systematic collection of selected patristic sayings, brief Church histories and stories from the lives of saints and other spiritual content articles, arranged according to the plan the first part of “Lengthy Christian catechism” clearly and explaining in detail its contents. Moscow: Tip. E. G. Potapova [in Russian].

5. Korsunskiy, I. (1885). New Testament interpretation of the old Testament. Moscow: Tip. L. F. Snegireva [in Russian].

6. Mikhail, iyeromonakh. (1888). The truth of the existence of God. Experience understanding of fundamental Christian truths of the natural human thought. Sankt-Peterburg Tip. F. Eleonskogo i K° [in Russian].

Чумаченко Марина Александровна

Аксиологический потенциал света и тьмы в смысловом поле Ветхого Завета

Аннотация. В статье раскрыт символический потенциал света и тьмы в качестве аксиоконструктов и аксиорегуляторов в символической плоскости Ветхого Завета. Освещены особенности манифестации света и тьмы как специфических культурных санкций в механизме регулирования онтологического континуума личности. Рассмотрена семантика презентаций света и тьмы как формообразующих элементов сакральной антропологии Ветхого Завета.

Ключевые слова: свет, тьма, аксиология, Ветхий Завет, сакральное/профанное, аксиоконверсия.

Chumachenko Maryna

Axiological Potential of Light and Darkness in the Semantic Field of the Old Testament

Summary. The article presents a symbolic potential of light and darkness as axioconstructs and axioregulators at the symbolic level of the Old Testament. The peculiarities of light and darkness manifestation as specific cultural sanctions in the mechanism of regulating the ontological continuum of personality were highlighted. The author determined their role in shaping axioconstants in the field of the Old Testament narrative. The semantics of light and darkness presentation as formative elements and value regulators that are inextricably linked with the process of personalizing an individual — one of the most important anthropological and cultural universals, was considered. It was found that light and darkness are the active semantic, symbolic and metaphoric, mythopoetic constructs in the numinous field of the Bible which implement the necessity of existence of axial issues of the spiritual anthropology. Within the religious frame of the Old Testament texts light and darkness serve as the basis for a kind of dialogue between axiology and ontology, theology and cultural studies.

Rationale of the article topic is conditioned by the necessity of understanding the axiological content of culture in a variety of its morphological presentations, mechanisms of integration of mythopoetic into theological sphere as well as identifying formants of cultural texts in which certain traditions correlate the ontological space of an individual by protecting values. Clarification of the symbolic potential of light and darkness as axioconstructs and axioregulators will reveal features of shaping the spiritual space of the Old Testament texts that are the foundation of the Christian culture.

The purpose of the article is to carry out culturological understanding of the role and place of light and darkness in the ethical field of the Old Testament. The object of the article is the texts of the Old Testament as a core monument of the Christian culture. The subject is value potencies of light and darkness in the symbolic field of the Old Testament.

The article focuses on the fact that the semantic field of symbolism of light and darkness and variability of its presentation serve as tools in the formation of axioconstants of the Old Testament as well as the sacred paradigm of the Old Testament anthropology with its personalist component. Semantic and symbolic potential of light and darkness exhibits equivalence chains in numerous versions of the sacred that are an essential factor in legitimizing values of the Christian worldview. Light and darkness are the formative elements of the regulatory mechanism of culture through the transformation of values into their regulatory status, and nodal points of intersecting theological and cultural fields. They lay the foundation for understanding the mechanism of the sacred art in its Christian form.

Key words: light, darkness, axiology, Old Testament, sacral/secular, axioconversion.